

Posledice potpunog i delimičnog lišenja poslovne sposobnosti se veoma razlikuju. Rešenjem o delimičnom lišenju poslovne sposobnosti, sud može odrediti vrstu poslova koje lice može da obavlja, pored poslova za koje je zakonom ovlašćeno. Potpuno lišenje poslovne sposobnosti znači da lice ne može obavljati samostalno pravne poslove, što potpuno isključuje svaku mogućnost odlučivanja i raspolaganja svojim pravima.

Rezultati istraživanja sudske prakse koju su sprovedi Beogradski centar za ljudska prava i Inicijativa za prava osoba sa mentalnim invaliditetom MDRI-S u 2011. godini pokazali su da kroz analizu odluka nije bilo moguće utvrditi da li je sudija prisustvovao veštačenju, a u 87% slučajeva osoba o čijoj se poslovnoj sposobnosti odlučivalo nije ni saslušana. Podaci pokazuju da praksa lišenja poslovne sposobnosti najčešće pogađa osobe sa intelektualnim teškoćama (45,3%) i osobe sa psihosocijalnim teškoćama (31%). Treba, takođe, ukazati i na činjenicu da je u 99% odluka jasno navedena vrsta invaliditeta, najčešće kao medicinska dijagnoza, kao razlog za lišenje poslovne sposobnosti što je u suprotnosti sa članom 12 Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom i principima ravnopravnosti.

Prema članu 12 Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom poslovna sposobnost se ne može ograničiti ili oduzeti samo na osnovu nečijeg invaliditeta. Ove odredbe predstavljaju potpuno novi pristup prema poslovnoj sposobnosti osoba sa invaliditetom. Izmene zakonodavstva i primena ovih odredaba značajno bi doprineli poboljšanju položaja osoba sa invaliditetom. Dugogodišnja diskriminatorna praksa u ovoj oblasti koja je zasnovana na predrasudama prema osobama sa invaliditetom, određene pravne i terminološke nedoumice, odnos prema osobama sa invaliditetom, ukazale su na potrebu da se ove odredbe dodatno pojašne. Zbog toga se prvi opšti komentar Komiteta za prava osoba sa invaliditetom iz aprila 2014. godine upravo odnosi na pojašnjenje člana 12 Konvencije. U njemu su date smernice državama potpisnicama za reformu zakonodavstva u ovoj oblasti i u kojem se potvrđuje da sve osobe sa invaliditetom moraju imati poslovnu sposobnost na jednakoj osnovi kao ostali građani i da invaliditet ne sme biti razlog za njeno oduzimanje.

Umesto lišavanja poslovne sposobnosti, države moraju da omoguće podršku osobama sa invaliditetom koja je neophodna za donošenje odluka koje imaju pravno dejstvo. Podrška u ostvarivanju poslovne sposobnosti mora da bude takva da se poštuju prava, volja i želje osobe sa invaliditetom, ona mora uključivati formalne i neformalne oblike podrške, različite tipove i njihov obim. Stav je Komiteta da države moraju da preispitaju zakone kojima je regulisano starateljstvo ili zastupništvo i da preduzmu sve mere da se sistem zamenskog odlučivanja promeni u sistem odlučivanja uz podršku. Sistem odlučivanja uz podršku obuhvata različite mogućnosti koje daju prednost volji i željama lica sa invaliditetom a ujedno poštuju i štite sva njegova prava. Države takođe imaju obavezu da obezbede obuku za osobe koje primaju podršku da bi mogle da shvate kada im podrška više nije potrebna.

Izmenama Zakona o vanparničnom postupku iz maja 2014. godine propisana je obaveza suda da preispita da li postoje razlozi za oduzimanje poslovne sposobnosti u odnosu na lica kojima je oduzeta poslovna sposobnost. Ovo je pozitivan korak pošto ukazuje da postoji